

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-350-60>

УДК 332.1:330.101.2

JEL classification: Q01; R58, O15

ХАЛАТУР Світлана

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

<https://orcid.org/0000-0001-8331-3341>

e-mail: halatyr@i.ua

КАРАМУШКА Олександр

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-9369-7972>

e-mail: karamushka.o.m@dsau.dp.ua

ФІНАНСОВИЙ ІНЖИНІРИНГ У РОЗРОБЦІ МЕХАНІЗМІВ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

В статті розглянуто сутність та прикладні аспекти використання фінансового інжинірингу у формуванні механізмів відновлення економіки сільських територій у післякризовий період. Визначено, що сучасні виклики - військові, енергетичні, соціальні та екологічні - істотно послабили фінансову спроможність місцевих громад, загострили проблему дефіциту інвестицій і зниження платоспроможності аграрного сектору. Обґрунтовано, що фінансовий інжиніринг як система інноваційних методів, інструментів і технологій управління фінансовими потоками є ключовим елементом ефективного антикризового відновлення. Запропоновано структурно-логічну модель його використання, яка поєднує державні, банківські, корпоративні та міжнародні фінансові ресурси у єдину відновлювальну систему. В межах дослідження визначено етапи побудови фінансово-інжинірингового механізму: діагностику економічного стану сільських територій, оцінювання ризиків, формування портфеля фінансових інструментів (кредитних, інвестиційних, страхових, грантових), розробку проєктів державно-приватного партнерства та впровадження цифрових фінтех-рішень. Показано роль аграрних розписок, зелених облигацій, лізингових програм і кооперативного фінансування як ефективних інструментів мобілізації капіталу для відбудови аграрної інфраструктури. Акцентовано на необхідності інтеграції інструментів фінансового інжинірингу з регіональними програмами розвитку, що дозволяє забезпечити фінансову стійкість громад, створити нові робочі місця та підвищити інвестиційну привабливість сільських територій. Авторами запропоновано напрямки відновлення економіки сільських територій, а також наведене практичне впровадження діючих механізмів фінансового інжинірингу. Результати дослідження сприяють розробці практичних рекомендацій для органів влади, фінансових інститутів та бізнесу щодо формування гнучкої системи фінансування відновлення на засадах партнерства, інноваційності та сталого розвитку. В контексті стратегічного розвитку економіки фінансовий інжиніринг може стати одним із драйверів відбудови післявоєнного періоду, особливо якщо спрямований на сільські території.

Ключові слова: фінансовий інжиніринг, сільські території, економічний механізм, відновлення, економіка.

KHALATUR Svitlana, KARAMUSHKA Oleksandr

Dnipro State Agrarian and Economic University

FINANCIAL ENGINEERING IN DEVELOPING MECHANISMS FOR ECONOMIC RECONSTRUCTION OF RURAL TERRITORIES

The article examines the essence and applied aspects of the use of financial engineering in the formation of mechanisms for the recovery of the economy of rural areas in the post-crisis period. It is determined that modern challenges - military, energy, social and environmental - have significantly weakened the financial capacity of local communities, exacerbated the problem of investment deficit and reduced solvency of the agricultural sector. It is substantiated that financial engineering as a system of innovative methods, tools and technologies for managing financial flows is a key element of effective anti-crisis recovery. A structural and logical model of its use is proposed, which combines state, banking, corporate and international financial resources into a single recovery system. The study identifies the stages of building a financial engineering mechanism: diagnostics of the economic condition of rural areas, risk assessment, formation of a portfolio of financial instruments (credit, investment, insurance, grant), development of public-private partnership projects and implementation of digital fintech solutions. The role of agricultural receipts, green bonds, leasing programs and cooperative financing as effective instruments of capital mobilization for the reconstruction of agricultural infrastructure is shown. The emphasis is on the need to integrate financial engineering instruments with regional development programs, which allows ensuring the financial sustainability of communities, creating new jobs and increasing the investment attractiveness of rural areas. The authors propose directions for the restoration of the economy of rural areas, and also provide practical implementation of existing financial engineering mechanisms. The results of the study contribute to the development of practical recommendations for authorities, financial institutions and business on the formation of a flexible system of financing for reconstruction on the principles of partnership, innovation and sustainable development. In the context of strategic economic development, financial engineering can become one of the drivers of the reconstruction of the post-war period, especially if it is aimed at rural areas.

Keywords: financial engineering, rural areas, economic mechanism, recovery, economy.

Стаття надійшла до редакції / Received 02.01.2026

Прийнята до друку / Accepted 24.01.2026

Опубліковано / Published 29.01.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© Халатур Світлана, Карамушка Олександр

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сільські території є основою продовольчої безпеки, екологічної рівноваги та культурної спадщини України. Проте багато сіл потерпають від занепаду інфраструктури – зруйнованих доріг, нестачі водопостачання, обмеженого доступу до медичних і освітніх послуг. Особливо гостро ці проблеми проявилися після масштабних руйнувань, спричинених війною. Відновлення сільської інфраструктури – це не лише повернення до довоєнного стану, а й можливість модернізації та створення нової якості життя. Сільські території відіграють ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки, збереженні екосистем, і, водночас, є джерелом соціального капіталу та культурної спадщини. Проте багато сіл стикаються із недостатнім доступом до фінансів, слабкою інфраструктурою, демографічним відтоком, високими витратами на доставку продуктів та послуг, та відсутністю умов для інвестицій.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Досліджуючи наукові праці багатьох вчених в сфері економіки сільських територій неодноразово висвітлювалась проблема розробки фінансових механізмів їх відновлення Довганик Н. М., Чалюк Ю. О., Рябоконт В.П., Рарок Л.А., Стойко О. Я., Дема Д. І., Талавири М., Косач І., Тимошенко М. М., Крисоватий А. І., Цвігун І., Талавири М.П., Бакун І.О., Александров Д.Е. та ін. [1-8]. Разом з тим, певне коло питань зазначеної проблеми залишаються і до теперішнього часу невирішеними, особливо в умовах невизначеності і воєнного стану.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Чимало науковців досліджували проблеми відновлення сільських територій в теоретичному та практичному аспекті, однак особливої уваги потребують вивчення механізмів застосування фінансового інжинірингу при розробці механізмів відновлення економіки сільських територій країни.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є визначенні механізмів фінансового інжинірингу, які застосовуються або можуть бути застосовані у процесі відновлення сільської економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Фінансовий інжиніринг в наукових джерелах економічної літератури представлений як сукупність методів, фінансових інструментів та структур, які допомагають оптимізувати залучення, розподіл і використання капіталу, зменшити ризики, підвищити ефективність і стійкість проєктів. У контексті відновлення економіки сільських територій застосування фінансового інжинірингу може стати каталізатором системної трансформації. Фінансовий інжиніринг розвитку та механізмів відновлення економіки сільських територій включає:

- структурування фінансування (комбінації грантів, кредитів, гарантій, участі приватного сектору)
- використання фінансових інструментів (гарантії, субсидії, державні компенсації, „blended finance“)
- оптимізацію ризиків через страхування, гарантії, хеджування, партнерські моделі
- тимчасове розподілення платежів, відстрочка, використання інфраструктурних облігацій або проєктного фінансування.

До основних напрямків механізмів відновлення економіки сільських територій слід віднести:

1. Транспортна інфраструктура - ремонт доріг, мостів, розвиток громадського транспорту.
2. Комунальні послуги - водопостачання, енергопостачання, системи очищення стоків.
3. Соціальні об'єкти - школи, дитсадки, амбулаторії, культурні центри.
4. Цифровізація - доступ до інтернету, електронні послуги.
5. Екологічна та енергетична модернізація - відновлювана енергетика, енергоефективність.

Прикладом успішного відновлення є проєкт Європейського інвестиційного банку у Київській області, де впроваджено архітектурний «онлайн-конструктор» для швидкого відновлення приватних будинків, що дозволяє громадам ефективно планувати забудову [9].

Важливо, щоб процес відновлення відбувався за участі самих громад, з урахуванням їхніх потреб і прозорим використанням коштів. Поєднання державного, місцевого й міжнародного фінансування, а також залучення приватного сектору, є запорукою сталого результату.

Рис. 1. Фінансовий інжиніринг та напрямки механізмів відновлення економіки сільських територій

Джерело: складено авторами

Отже, відновлення інфраструктури сільських територій - це не лише фізична реконструкція, а стратегічний шлях до підвищення добробуту, повернення населення та зміцнення економічної незалежності країни.

В Україні після повномасштабного вторгнення з'явилися специфічні виклики [10]:

- велика кількість руйнувань сільської інфраструктури - дороги, комунікації, заклади освіти, медицини.
- обмежені бюджетні ресурси, нагальна потреба в швидкому реагуванні.
- високий ризик - і фізичний (безпека), і економічний (регіони, де бізнес-активність низька).
- потреба в залученні міжнародної допомоги, донорів, приватних інвесторів.

Разом із тим існують фінансові ресурси та інструменти, які можна і треба залучати через фінансовий інжиніринг, тому розглянемо діючі механізми в Україні, які доводять його практичне впровадження. Наведемо декілька реальних прикладів і діючих механізмів, які демонструють застосування інжинірингового підходу до фінансування відновлення (таблиця 1) [11].

Таблиця 1

Практичне впровадження діючих механізмів фінансового інжинірингу

Програма/ проєкт	Зміст проєкту/програми	Як працює фінансовий інжиніринг
Ukraine Relief, Recovery, Reconstruction and Reform Trust Fund (URTF)	Фонд, створений Світовим банком, який забезпечує грантове фінансування та інші джерела для відбудови інфраструктури, соціальних послуг тощо.	Комбінація грантів та ресурсів донорів + швидка адаптивність проєктів до змінної на місцях ситуації. Надання фінансування «рамкових проєктів», що можуть масштабуватися та реагувати на нові потреби.
Програма «Доступні кредити 5-7-9 %» + ініціатива з гарантіями	Підтримка малого та середнього бізнесу, особливо в уражених регіонах; зниження вартості позик.	Використання державної субсидії процентної ставки + міжнародна підтримка (грантів/ко-фінансування) + гарантії ризику через створення гарантійних інструментів для банків. Це зменшує ризик та стимулює банки працювати з зонами з підвищеним ризиком.
Ukraine Facility (EC)	Спеціальний інструмент Європейського Союзу на підтримку відновлення і модернізації, зокрема інфраструктури, надання макрофінансової допомоги.	Залучення великих пакетів фінансування (гранти + кредити), встановлення критеріїв, якість проєктів і реформ; прозорість і контролювання результатів, щоб інвестиції мали довгостроковий ефект.

Окрім вже наявних, можна запропонувати такі механізми та інструменти фінансового інжинірингу для відбудови сільських територій:

1. Гарантійні фонди / гарантійні механізми:
 - Державні чи донорські гарантії для банків, що кредитують інвестиційні проєкти в селі (ремонт доріг, водопостачання тощо).
 - Часткове страхування ризиків, пов'язаних із безпекою, логістикою, погодними умовами.
2. Blended finance - змішане фінансування:

- Поєднання грантів і позик із пільговими умовами (низький %), щоб знизити вхідний бар'єр.
 - Співфінансування проєктів бізнесом + місцевими громадами + міжнародними організаціями.
 - 3. Проєктне фінансування / інфраструктурні облігації:
 - Випуск місцевих/регіональних облігацій на розвиток інфраструктури села (наприклад, на будівництво мереж, опалювальних господарств, мікро-ІТП тощо).
 - Використання схем, де дохід генерується з послуг (наприклад, вода, електроенергія, обслуговування) для повернення інвестицій.
 - 4. Публічно-приватне партнерство (PPP):
 - залучення приватних інвесторів, щоб вони вкладали в інфраструктуру, в обмін на довгострокову концесію чи гарантію держави/громади.
 - приклади: міні-енергетичні проєкти на відновлювані джерела, котельні, інтернет-мережі.
 - 5. Мікрофінансування та підтримка МСП:
 - програми пільгового кредитування для фермерів і мікропідприємств у сільських громадах.
 - спеціальні гранти або субсидії для започаткування чи масштабування бізнесу, який створює місцеві робочі місця.
 - 6. Інновації фінансових технологій (FinTech):
 - платформи залучення коштів (crowdfunding, краудінвестинг) для мікро-проєктів громади (ремонт школи, дитсадок, дороги).
 - цифрові сервіси для прозорості й обліку інвестицій, контролю використання коштів.
- Перевагами стійкого розвитку та відновлення сільських територій є:
- зниження витрат через оптимальне комбінування джерел фінансування;
 - швидша мобілізація капіталів, особливо міжнародних і донорських;
 - підвищення ефективності за рахунок стимулів до якості та результату (наприклад, грантів, які видаються тільки при досягненні певних показників);
 - мобілізація приватного сектору, інновацій, технологій;
 - посилення місцевої спроможності планувати, реалізувати і підтримувати проєкти.
- Аналізуючи динамічні зміни в умовах ринкових перетворень слід звернути увагу на виникнення ризиків при відновленні сільських територій:
- значне навантаження на громади при обслуговуванні позик чи облігацій, якщо дохід не забезпечений.
 - корупційні ризики чи неефективність, якщо відсутній контроль, прозорість.
 - складність оцінки ризиків — безпека, логістика, правові умови.
 - можлива залежність від донорів або зовнішніх грантів, що може бути нестійким джерелом фінансування.
 - часові затрати на розробку складних фінансових структур, підготовку проєктів до відповідності стандартам.

Для успішного застосування фінансового інжинірингу у відновленні сільської економіки варто запропонувати наступні рекомендації:

1. Створення проєктного пулу (pipeline). Територіальні громади в регіонах мають сформувати перелік проєктів із чітким технічним описом, оцінкою вартості, строків і потенційного доходу. Це допоможе донорським організаціям, фінансовим інститутам швидше відібрати потужні інвестиційні проєкти.
2. Розвиток фінансових / інвестиційних центрів на місцях. Моделі, де на рівні району або ОТГ існують спеціалізовані підрозділи, що допомагають із підготовкою проєктів, залученням фінансів, управлінням ризиками.
3. Прозорість і моніторинг. Використання цифрових платформ, публічних порталів для звітності про хід проєктів, витрачання коштів. Контроль з боку громади і незалежних аудиторів.
4. Участь приватного сектору / бізнесу. Забезпечення стимулів для бізнесу інвестувати у сільську інфраструктуру (податкові пільги, партнерство, довгострокова оренда/концесія).
5. Розвиток правового середовища та стандартів. Законодавчі зміни, що полегшують залучення інвестицій у село, спрощення процедур ліцензування й дозволів, захист прав інвесторів.

Фокус на сталості та екологічних стандартах. Впровадження „зеленої“ віднови: енергозбереження, відновлювані джерела, адаптація до кліматичних змін, що не тільки відповідає міжнародним вимогам, але й може залучати спеціалізовані кліматичні фінансові інструменти.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Фінансовий інжиніринг виступає сучасним ключовим компонентом успішної відбудови сільської території, який дозволяє перетворити виклики на можливості. Правильно структуровані моделі фінансування, комбіновані джерела, ефективний ризик-менеджмент, участь громади і бізнесу, що сприяє не просто відновленню, але сталому розвитку сільської інфраструктури. В контексті стратегічного розвитку економіки

фінансовий інжиніринг може стати одним із драйверів відбудови післявоєнного періоду, особливо якщо спрямований на сільські території, де потреби є великими, але і можливості розвитку при значній підтримці дуже значущими.

Література

1. Довганик Н. М., Чалюк Ю. О. Типологізація реформмісцевого самоврядування. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського*. Серія: Економіка і управління. 2020. Т. 31 (70). № 4. С. 42–47.
2. Рябоконь В. П., Рарок Л. А. Розвиток соціальної інфраструктури сільських територій. *Економіка АПК*. 2016. № 4. С. 56–65.
3. Стойко О. Я., Дема Д. І. Фінанси : підручник / за ред. О. Я. Стойка. 2-ге вид. перероб. і доп. Житомир : Поліський університет, 2024. 317 с. Стойко О. Я., Дема Д. І. Фінанси : підручник / за ред. О. Я. Стойка. 2-ге вид. перероб. і доп. Житомир : Поліський університет, 2024. 317 с.
4. Талавирия М., Косач І. Сучасні аспекти розвитку інфраструктури сільських територій. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023. Вип. (2(3)), С. 85–92. URL: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-2\(30\)-85-92](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-2(30)-85-92)
5. Тимошенко М. М. Економічні стратегії сталого розвитку сільських територій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 16. С. 31–34. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.16.31>
6. Фінанси : підруч. / за ред. д. е. н., проф. А. І. Крисоватого. Тернопіль : Університетська думка, 2024. 632 с.
7. Цвігун І. Основні завдання та принципи сталого розвитку сільських територій України в умовах війни. *Економічний дискурс*. 2024. Випуск 3–4. С. 132–141. DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2024-2-12>
8. Development of innovative activity in agricultural production of Ukraine : monograph / Talavirya M. P., Zbarsky V. K., Bakun Y. O., Aleksandrov D. E., Polyukhovych V. S., Yarema L. V. – Tallinn : Teadmus OÜ, 2022. – 184 p.
9. Khalatur S., Velychko O., Oleksiuk V., Kravchenko M., Karamushka D. (2023). Financial security as a component of ensuring innovative development of agricultural production. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, vol. 3(50), pp. 341–356. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.3.50.2023.4050>.
10. Khalatur S., Dovgal O., Karamushka O., Brovko L., Vodolazska O. (2024). Innovative trends of financial engineering to the way of digital economy. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 6(59), 136–150. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.6.59.2024.4508>
11. Zhylenko, K. M., Khalatur, S. M., Pavlenko, O. P., & Pavlenko, O. S. (2022). Formation of macroeconomic indicators under the influence of MICE-tourism. *Academy review*, 2(57), 249–266. <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2022-2-57-19>

References

1. Dovhanyk N. M., Chaliuk Yu. O. (2020) Typologizatsiia reform mistsevoho samovriaduvannia [Typologization of local self-government reforms]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho*. Seria: Ekonomika i upravlinnia, vol. 31(70), no. 4, pp. 42–47.
2. Riabokon V. P., Rarok L. A. (2016) Rozvytok sotsialnoi infrastruktury silskykh terytorii [Development of social infrastructure of rural territories]. *Ekonomika APK*, no. 4, pp. 56–65.
3. Stoiko O. Ya., Dema D. I. (2024) Finansy [Finance], 2nd ed., Poliskyi universytet, Zhytomyr, Ukraine.
4. Talavirya M., Kosach I. (2023) Suchasni aspekty rozvytku infrastruktury silskykh terytorii [Modern aspects of rural infrastructure development]. *Problemy i perspektivy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 2(30), pp. 85–92, available at: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-2\(30\)-85-92](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-2(30)-85-92)
5. Tymoshenko M. M. (2024) Ekonomichni stratehii staloho rozvytku silskykh terytorii [Economic strategies of sustainable development of rural territories]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 16, pp. 31–34, available at: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.16.31>
6. Krysovatiy A. I. (Ed.). (2024) Finansy [Finance], Universytetska dumka, Ternopil, Ukraine.
7. Tsvihun I. (2024) Osnovni zavdannia ta pryntsypy staloho rozvytku silskykh terytorii Ukrainy v umovakh viiny [Main objectives and principles of sustainable development of rural territories of Ukraine under wartime conditions]. *Ekonomichnyi dyskurs*, no. 3–4, pp. 132–141, available at: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2024-2-12>
8. Talavirya M. P., Zbarsky V. K., Bakun Y. O., Aleksandrov D. E., Polyukhovych V. S., Yarema L. V. (2022) Development of innovative activity in agricultural production of Ukraine, Teadmus OÜ, Tallinn, Estonia.
9. Khalatur S., Velychko O., Oleksiuk V., Kravchenko M., Karamushka D. (2023) Financial security as a component of ensuring innovative development of agricultural production. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, vol. 3(50), pp. 341–356, available at: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.3.50.2023.4050>
10. Khalatur S., Dovgal O., Karamushka O., Brovko L., Vodolazska O. (2024) Innovative trends of financial engineering on the way of digital economy. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, vol. 6(59), pp. 136–150, available at: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.6.59.2024.4508>
11. Zhylenko K. M., Khalatur S. M., Pavlenko O. P., Pavlenko O. S. (2022) Formation of macroeconomic indicators under the influence of MICE-tourism. *Academy Review*, vol. 2(57), pp. 249–266, available at: <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2022-2-57-19>